

De Wachter

Zondag 13 oktober 2019, 10.00 uur
PG de Hoeksteen, Schoonhoven
Afscheid en bevestiging ambtsdragers
Ds. Hanneke Ouwerkerk

Gemeente van Christus,

We zijn God en het paradijs kwijt geraakt, aldus de Vlaamse psychiater Dirk de Wachter.
We zijn God en het paradijs kwijt geraakt.

De Wachter is een scherp analyticus van onze samenleving. Hij ziet wat er gebeurt, hij spreekt mensen in zijn praktijk, observeert en reageert op wat hij ziet gebeuren. Alles moet leuk zijn. We zijn verleerd hoe we zin kunnen ontdekken in het leven. Met al onze luxe en eindeloze mogelijkheden, voelt het bestaan als hopeloos en leeg.

Overigens is hij daar niet rouwig om, dat God verdwenen is. Die tijd is voorbij, zegt hij, we moeten vooruitdenken. De Wachter noemt zichzelf geen atheïst. Maar een christelijke non-theïst, zoals hij zelf zegt. God bestaat niet, alleen in de ander. Zo zou je dat kunnen samen vatten. De mens in nood, daarin ontmoet ik God, zegt hij.

De Wachter is geen somberaar. Zeker niet. Tussen de stenen bloeien altijd nog bloemen, zegt hij, zijn er altijd mensen die opkomen voor wie in onrecht leeft, die zich bekommeren om elkaar, en opkomen voor wie kwetsbaar is. We moeten tussen de stenen leren kijken. Prachtig beeld. Zoeken naar bloemen tussen de stenen.

Je merkt misschien hoe bij De Wachter de vraag naar God, en naar ethiek, naar het goede leven, hoe nauw dat samen hangt. Als het gaat over hoe je leeft, hoe je zin vindt in je bestaan, dan is de vraag naar God vaak dichtbij. En ook al is God dood, volgens de Wachter, toch ziet hij in de ander iets van God.

De Wachter is een scherp denker, hij analyseert onze cultuur, en reflecteert daarop. Het is goed om juist ook als christen kennis te nemen van zijn denken. Wat zegt hij over God, en over het leven? Wat ziet hij gebeuren? En hoe ervaar ik dat, als christen in de cultuur die

hij beschrijft, waar we allemaal midden in zitten. (N.a.v. interview met Dirk de Wachter in De Nieuwe Koers.)

In gesprek

Zo verkent Paulus de stad waar hij verblijft, Athene. Hij hoort en ziet en proeft wat zich daar allemaal afspeelt. Hoe wordt er gedacht, welke overtuigingen leven er, welke goden zijn er. Hij wandelt door de stad en neemt er kennis van.

De stad Athene had de bloeitijd van het veelgodendom al achter de rug, maar de restanten ervan waren er nog volop. Nu meer zichtbaar in filosofische stromingen. Je kent de namen van Plato, Seneca misschien wel. In die filosofieën speelden goden nog altijd een rol. Idolen, zoals in het Grieks gezegd werd.

Paulus verkent de stad. Hij gaat niet over een nacht ijs, maar ziet wat er leeft, wat er speelt. En terwijl hij zich zo in de stad beweegt, komt er een diepe ergernis in hem op. Hij raakt geprikkeld, er zit iets fels in, een zekere hartstocht!

Die hartstocht komt niet uit de lucht vallen. Die heeft alles te maken met zijn Joodse wortels, en zijn eigen ervaring. Bewust las ik net als leefregel de Tien Woorden. Ik ben de Heer uw God. Er is één God, en dat is de God van Israël.

Het geloof in die God is geen kwestie van ja of nee, van 'geloof ik het wel' of 'geloof ik het niet'. Het is een toewijding van heel je leven. Heel het leven doet daarin mee. Vanuit dat geloof, er is één God en Heer, volgt de roeping tot gehoorzaamheid. Dien Hem met hart en ziel. Het gaat niet zomaar om een overtuiging, maar om een levensstijl.

Paulus was thuis in het Oude Testament, farizeeër van huis uit, een ijverige wetgeleerde. Hij leefde uit die woorden. Eerst, ja eerst was het een ijver die hem opjoeg, en bracht tot een verzet tegen God zelf, en zijn volk. Maar onderweg naar Damascus, ontmoette hij de Heer, en werd zijn ijver doorbroken. Zijn eigen starheid, zijn eigen strikte, rechtlijnige manier van denken, werd doorbroken, door God zelf. Omgekeerd in een nieuwe hartstocht, voor Jezus Messias. En in deze stad zie je hoe anders dat uitwerkte. Geen vervolging van wie anders denkt. Maar een gesprek. Communicatie, over en weer.

Maar wel vanuit een hartstocht, een diep geraakt zijn door Christus, in wie God vlees en bloed geworden is. En vanuit een verlangen om mensen bij die God te bewaren. Zoals het Joodse volk door de tijden heen, van verdrukking en van vrijheid, steeds opnieuw weer bij God bewaard blijft, of bij Hem terugkeert, als God hen terugroept.

Daar zit ook Paulus' passie. Hoe blijf je in zo'n stad, waar zoveel goden en zoveel overtuigingen zijn, hoe blijf je dan bewaard bij het ene Evangelie, bij die ene ware God?

Dat is de vraag voor ons, in onze cultuur. Multireligieus, er is een eindeloos aanbod aan religie, spiritualiteit. Ook multicultureel, overal vandaan komen dingen op ons af. Wat doet dat aan je? Je wordt als het ware voortdurend bevraagd, er is geen vanzelfsprekendheid en weinig helderheid.

Lukt het de kerk om, nu ze een minderheid geworden is, en de samenleving overloopt van spirituele en seculiere stromingen, lukt het de kerk om te blijven bij haar fundament. Lukt dat jou, lukt dat ons. En wat is dan dat fundament? Komen we dan nog tot een gedeeld antwoord?

Paulus pakt geen zeepkist, maar gaat naar de synagoge, naar de markt, naar de plekken waar gedebatteerd werd. En met al die mensen uit de stad, gaat hij in gesprek. Zijn hartstocht voor het evangelie maakt hem niet dwingend, of onverzettelijk. Het maakt hem open, en bereid om in gesprek te gaan. Om te luisteren dus ook.

Paulus is een filosoof, hij weet wel zo'n beetje wat er speelt, hoe er gedacht wordt, welke stromingen en overtuigingen er zijn. Niet om er op tegen te zijn, of alles over een kam te scheren. Maar om te weten hoe er gedacht wordt, welke invloeden er zijn, en wat de setting is waarbinnen je leeft als christen.

Toch raakt hij in een twist met twee filosofische stromingen. Voor hen beiden speelt de vraag naar God, of goden, en naar het goede leven, hoe leef je zo dat je het goed kunt noemen.

De epicureërs zeggen eigenlijk, de goden die hebben genoeg aan zichzelf, daar hebben we niets van te vrezen. Je kunt er wel van leren. Zoek rust in de eenvoudige dingen, laat je niet storen door angsten en verlangens.

De stoïcijnen proberen tot een zekere koelbloedigheid te komen, zich nergens aan te storen, zodat ze zich helemaal kunnen richten op wat goed en rechtvaardig is. Nu klinkt dat helemaal niet zo vreemd in onze oren. Ik denk dat deze manier van denken nog heel gangbaar is, en wordt nagestreefd.

Op ditzelfde moment lezen de tieners in de jeugdkerk met elkaar uit Handelingen 17, en spreken er over door met elkaar. Veel overtuigingen die er vandaag de dag zijn, zijn al zo oud als de weg naar Rome. En in elke generatie, en in elke cultuur, is de vraag, wat is mijn bron? Wie is ónze God? Waar laten wij ons door leiden, welke richting volgen we?

In de tijd van de verzuiling was dat nog veel meer helder, waren er veel meer kaders. Nu is er veel meer vrijheid van denken, veel verschillende religies en stromingen en overtuigingen. Dat doet wat aan ons, ook in de kerk. Binnen de kerk, ook binnen onze gemeente, wordt heel verschillend gedacht, en heel verschillend geleefd. Dat geeft een zekere ruimte, en dat is goed, denk ik. De kunst is om niet in algemeenheid en vaagheid te verzanden, maar om een concentratie te hebben, een focus. En zowel voor jonge als oude mensen is dat in onze cultuur een behoorlijke opgave.

Jezus en de opstanding

En dan begint Paulus over Jezus en de opstanding. En het debat staat gelijk op scherp.

De Nieuwe Bijbelvertaling vertaalt het als 'Jezus en de godin opstanding'. Vanuit de gedachte dat men in die tijd meende dat het om twee goden ging, de god Jezus en de godin opstanding. Ik vraag mij af of dat zo is. Volgens mij was het idee van een opstanding niet geheel onbekend. Ik meen het zo te kunnen vertalen als Jezus en de opstanding.

Dan begint het gesprek te haperen. Het is bevreedend. En tegelijk nemen de andere filosofen Paulus behoorlijk serieus. Hij wordt meegenomen naar de Areopagus. Een soort debatcentrum, zou je kunnen zeggen. Leg uit, Paulus. Wat jij zegt, daar willen we meer van weten.

Het is het hart van Paulus filosofie, om het zo te zeggen. En ze trekken de woorden bijna uit hem. Van irritatie en nieuwsgierigheid en verwarring tegelijkertijd. Wat is dit? Waar gaat dit over?

De kracht daarvan is, dat deze filosofen niet gesloten zijn in hun denken. Ze willen meer horen over het nieuwe, het onbekende. Dat is een grote kracht. In onze samenleving leven we veel meer op eilandjes denk ik. Is er niet altijd evenveel openheid naar wie anders denkt, en anders leeft. In de kerk is dat net zo goed, denk ik.

Ik denk dat het voor de protestantse kerk anno 2019 geen uitgemaakte zaak is, dat dit de kern is van het evangelie, Jezus en de opstanding. Ik heb de indruk dat binnen onze gemeente verschillende antwoorden zullen komen, als je vraagt naar de kern van het Evangelie. Misschien herken je zelfs wel iets van die irritatie die het oproept, of de verwarring.

Hier, op de Areopagus, is er gesprek. Ik hoop in onze gemeente en daarbuiten ook. Dat je iets weet van hoe er gedacht en geleefd wordt. Niet in je eigen bubbel, maar bewust van wat er leeft.

Ik merk dat veel mensen podcasts luisteren. En niet de minste ook. Misschien doe jij dat ook. Stevige podcasts over neurowetenschappen, natuurwetenschappen, journalistieke podcasts. Met overtuiging en stelligheid poneren denkers hun visie, soms op zo'n manier dat je in vertwijfeling raakt, of vragen gaat stellen bij wat je altijd dacht. Op zich is dat niet zo verkeerd. Het is goed om de dingen te doordenken die je altijd hebt geleerd, om daar opnieuw naar te kijken, en vragen bij te stellen. Maar daarvoor heb je wel een vaste grond nodig, een bron van waaruit je leeft.

Daarom kan Paulus dit gesprek ook heel goed aangaan. Hij kent die filosofieën, hij is een man van zijn tijd, hij weet precies wat er leeft. En, meer nog, hij is zó sterk geraakt door Jezus Christus. In zijn hart ligt een sterke gehechtheid aan de Heer, en een vast vertrouwen dat het goede, het ware en het schone bij God te vinden is. Dat maakt hem sterk in zijn gesprek. Een open houding, maar ook een sterke worteling in de grond van het evangelie.

Jezus en de opstanding. Paulus heeft eerst eens heel goed geluisterd wat er verder in de stad gezegd wordt, en geleerd. En dan zegt hij: Jezus en de opstanding. Dat is nieuw, en dat is waarachtig.

De een zegt, laat je niet opjagen door de goden, ze hebben genoeg aan zichzelf. De ander zegt, wees zo koelbloedig als zij, laat je niet storen door wat zich aandient.

En Paulus zegt: God is een levende God. Een God die zo nauw en innig op ons verbonden is, omdat Hij ons gemaakt heeft, de Schepper is. Hij is niet verzadigd in zichzelf, Hij is niet egocentrisch, en onverschillig. De God van Israël is een menselijke God.

Je voelt wel iets aan van de absurditeit misschien. Kleinburgerlijke goden, met hun eigen sores. Of de menselijke God die afdalt tot in het stof van de aarde. Jezus is de verschijning van God onder de mensen. En in zijn dood en verrijzenis doorbreekt God al het bestaande. Zoals Paulus aan den lijve merkte, hoe zijn starre en hyperreligieuze leven omver gegooid werd, en hij op een nieuw spoor gezet werd door de Heer. Zo doorbreekt God in Christus al het eindeloze doorgaan van de wereld. Een toekomst opent zich. Christus is de opgestane Heer. En wij volgen hem daarin na. In onze dood verrijzen wij tot een nieuw leven, achter Christus aan, de opgestane Heer.

Tot slot

Hoe houd je vast aan deze hoop, en dit vertrouwen, in een cultuur van veelgodendom? Vraag je je dat weleens af? Daarom ben je hier, misschien. Omdat je het anders zomaar kwijt raakt, of overspoeld wordt door al het andere. Of is dit de plek waar je er voluit van zingt, en in gebed en ontmoeting elkaar bemoedigt, met hoop en geloof.

De Duitse dichter Jochen Klepper zegt het zo: *God lijkt wel diep verborgen in onze duisternis, maar schenkt ons toch een morgen die vol van luister is.* In Hem rust onze hoop. Amen.